

EUSKALTZAINDIA'REN BATZARAK

I Euskaltzaindia nola ta noiz jaio ta geitu zan

II Euskaltzaindia'ren lenengo urteko batzarak

I

EUSKALTZAINDIA

NOLA TA NOIZ JAIO TA GEITU ZAN

I Oñati'ko Batzara'raino

Akademia edo Euskaltzaindi batean euskaltzaleak bein bildu'ta betiko gogoñtzea, orixe da aspaldiz geroz euskeraren adiskideak biotzean zekañten ametsa.

Lenik idazleak beren idazkietan ta iztunak beren mintzaldietan asmo ori gogoz ardurapetu ta ikeñtu zuten. Orain ogei-ta-amai-ru urte (1886) Durango'ko euskal-jaietan Aristides Artiñana'ren gutuna: «*Proyectos de Academia Vascongada*» saristatua izan zan, (1) ta berealaxe *Euskal-Erria* deritzan agerkarian argitaratu zuten izburu auezaz: «*Prospecto, bases y reglamento de una Academia de la Lengua é Historia euskara en completa armonía con los principios católicos*». (2).

Mila zortzireun-ta-laurogeita sei'gafen urte artan, K. Kannemann ta T. Linßschmann aleman euskaltzaleak, Berlin'en, bere *Baskische Gesellschaft* edo Euskal Lagundia jaso zuten, ta orduan, amai' urtez iraun bear zuan agerkari *Euskara* argitaratu zuten. Andik amalau urteren buruan, gure artean azkenekoz piztu zan Euskal-efiko euskaltzale guziak alkañganatzeko asmoa. Euskalkiak bate-ratzekotan, 1901'ko dagoniñaren 11'n, Hendaya'ko batzañak era-baki zuan alderdi guzietako euskaltzaleen artean Lagundi edo Alkañtasunbat irasi bear zala. Orixe, ufengo urtean, Uñuñ'a'ko euskal jaietan, Arbelbide apaiz jaunak ozenki aitatu zuan. Baña,

(1) Barcelona, Ramirez, 1886, in 8°. Ofela irakurtzen degu Sofarain'en gutunizentegian (*Catálogo*) ta Euskal-Ikaskuntza'ren txarteletan. Eztet ikusi, oso bakandua da-ta.

(2) *Euskal-Erria*, 1886'n urt., 15'n idazlodia (*tomo*).

andik laster, sail oferi burua emateko, Euskaltzaleak Ondaribia'n bateratu ziranean, beren aburuak ezin elkafi josi izan zituzten ta bakoitzak bere aldera jo zuan. Lapurdi, Benabafe ta Zubero'koak *Euskaltzaleen Biltzarra* derioten baltzua jafi zuten, Araba, Bizkaia, Gipuzkoa ta Napa'oa'koak berena *Euskal Esnalea*'ren izenarekin jasotzen zutelarik. Gerora (1907'ko dagoniaren 12'an) *Euskaltzaleen Biltzarra*'koak, Hendayan bildurik, autafkiz bere Lagundia *Euskal Esnalea*'rekiñ jostea erabaki zuten, baña alaere baltzu biok banakaturik jafaitu zuten. (1).

Miña bederatzireun-ta-zazpi-gafen-urtean gaude. Aitatu ditugun euskaltzaleak bateratzeko indafketa guziak alperetan galdu dira. Ofelako sail gogofa bururatzeko, asmo aundiko langileak baño, indaf ta dirudunak beafago dira. Egikizun aifi astunaren aufferan, gizonak berak makal gelditzen dira: betoz oftarako Aldundiak. Euskaltzaindia'ren jaiotza Bizka'i'ko Aldundiaren lana izan da.

Len-lenik, 1906'ko urtean, Adolfo Urkijo'k, Aldundia'ren buru zalarik, bere lagun ta mendekoai berak asmatu zuan Euskal *Academia*'baten atala eskaiñi zien. Gure oraingo Euskaltzaindia'ren araudi geienak Urkijo'ren lan aipagafi ortan aufki litezke. (2). Zergatik asmo ori bururatu etzan eztakigu.

Baionan euskaltzale bikaiñ batzuk, 1911'ko azaro 9'an, *Cercle d'Etudes Euskariennes* edo *Euskal Ikaskuntzazko Baltzua* izeneko Lagundibat bere artean koropilatu zuten. Egiazko Euskaltzaindi bat ez izan afen, alkaftasun ofek lan polit eta jakiña, iraun zuan epe luzean, ixilki ta eraz burutu zuan. *Revista Internacional de los Estudios Vascos*-en VI gafen urteko 238'g. ta VIII'ko 161'g. ofietan lan ofen befiak irakuf ditezke.

(1) Ikus. Uruña'ko euskal jaietan, 1901'ko dagoni'an Arbelbide apaizak egindako itzaldia (*Eskualdun ona*, urtariñ 19, ta otsaiñ 2, 16 ta 26 gafeneta-koak). Sail ofen gorabera guzietako agiria, Baiona'ko Apaizpikutege'ko kutxetan gofderik daude, Daranatz apaiz jaunaren eskupean.

(2) «.....El que suscribe somete á la ilustrada consideración de las Diputaciones vasco-navarras las siguientes bases: *Primera*. Se crea una Academia de la Lengua vascongada, compuesta de doce individuos de número y de otros académicos que tendrán carácter de honorarios, y cuyo número se fijará más adelante. Estos académicos honorarios serán nombrados por la misma Academia. — *Segunda*. Será condición precisa que entre los miembros de número haya cultivadores de todos los dialectos literarios de la lengua euskara. — *Cuarta*. Las Diputaciones de Navarra, Guipúzcoa, Álava y Vizcaya contribuirán al sostenimiento de la Academia en la proporción y forma

Sei urte igarotzen dira, sañ ofez itzik aditu gabe. Mila-bedera-tzireun-ta-amairu gafen urteko azaroan, *Euskal-Esnalea*'k ikef-tzen ditu bere irakufleen asmoak, eferaz ofela irartzen duan galde batean: «*Academia de la Lengua Vasca. ¿Es conveniente la creación de una Academia de la L. V.? ¿Es posible? ¿Qué beneficios rendiría esa Academia á nuestro idioma?*» Ufengo zenbakietan (Lotaziñ. 15'an, 1914'eko Ilbeltz. 15-30'ean, Otsaiñ. 28'an, Epaiñ. 15'ean ta Iofaiñ. 15-30'ean) irakufle batzuen aburuak badakuskigu. Bere aldetik *Gaceta del Norte* deritzaion izpafin-giak, lotaziñaren 5'ean, baietz jañi bear dala darantzu. (1).

Baña beti elez ele gabiltz ta ezer egin gabe. Ora azkenez, uréz-ko izkiz Euskaltzaindiak bere etxeko atari-gainean ezari beafko duan eguna: 1918'ko Urtariña'ren 25 gafena. Egun añtan, Bizkai'ko Aldundia'ren jauregian, Elgezabal'tar Kosme aldun bikañak eus-keraz idatzitako atalbat bere kide argitsueri irakufi ta eskaiñi zien.

Urte askoren buruan lenbiziko aldiz, orduan, euskera Bizkai'ko Aldundia'n sartu zalako ta Elgezabal'en ageri onek gure Euskal-tzaindia'ren araudi laburá dakafelako ementxe, dan bezala, josi bear dala deritzagu.

Excma Diputación de Vizcaya:

«Jaunoi: Benetan urgazi beaf dogun aufenetarikoen lan añtian, nekeza berez ta gure efiya bizi dan bereizkiñakaz egiztu ta atonduteko gatx-gatxa, ageftzen yaku irakaskintziena. Jakiñezak eta naikunde zitalak sortu dabezan zentzugabeko ustiak, ezaupen okeftuak aberiyatzaz, jakintz-atzeritafen saf-kunde bidebakoak, bere afezkari andikiyen erizpen bedafak eta gure buruaz

que se fije de común acuerdo Servirá esta subvención para la publicación de libros y para la retribución de los académicos, á los cuales se señalaran, bien sean dietas por cada sesión, bien sea una cantidad alzada por año. — *Quinta.* El nombramiento de los doce individuos de número de que ha de constar, por ahora, la Academia habrá de encomendarse á las mismas Diputaciones hasta la constitución de aquel cuerpo. Una vez que se constituya, la misma Academia irá cubriendo libremente las vacantes que ocurran por fallecimiento de alguno de sus miembros, etc. (Ikus. *Academia vascongada.* Proposición presentada á la Excma. Diputación de Vizcaya por su Presidente don Adolfo Gabriel de Urquijo. *Revista Internacional de los Estudios Vascos* Ien urtean (1907) 1'ko zenbakian, 31g. of.).

(1) Ikus. *Euskal-Esnalea* amabosterokoaren III ta IV gafen lodiak.

aspaldiyan ixan oi dogun afduraezak, ekafi dabe oraingo geure efiyen egoera tamala. Asko deus ezta ta iya gustiya iragiteko dago.

» Olako inguru bageaz, notin ta aldía bikain batzuen alegiñak, onek urgazi ta zabaltzeko almen eraldu bat izan ezik, alpefik dira. Eta egipidiaz baiño naikunde obiaz gura dogu, geure gefkunde au txiro afen, jakidiya irasi ta zabaldu; idazti ugari iratzi; euzkeria indaftu, obetu ta berari dagokiyon abegiyaz aftu dayela txoniztegi, ikastol eta irakastokiyetan; bera geure aftu-emoneko lenengoetarikoan lankiya izan daitela, euzkeriak euzko-notintasuna sendotu dagiyen. Naikunde zintzoa, baiña dagokazan bidiak aftzen ezpado-guz, elduko etrakuna.

» Izkuntzen gixafteko bizitza, idazle ta irakufle pito ofi bat barik, ezin sendotu lei: eta ez idazle ez irakuflerik izango dogu, eurek softu beaf dauzen efiyari, benetako euzkelduna izaten irakasten ezpadotsagu. Labur geldituko dira beti, bakoizdunak edo diralako, utsune au betetako baten batzuek egiten dabezan inungo alegin txalogafiyak.

» Lan oroen lendiko bidian agiri dira gabe ofek. Zelai muga bako bat da euzkeria edozelako naikeriyentzat. Norberen jakintzen autustia, au da ta au ezta euzkeriatzaz irakasteko, idazle geyenen atza da; inok be eztau bere erizpena jarein gura, irauten dira aldiak eta eskafak Jaungoikuari ozta-ozta izan afen be, zerbait auferatzen ba-gara geure lanian.

» Lenen-lenen ba, bidia atondu beaf, beragandik ondo ibilteko ta bera zuzen erabilteko. Biar-añeko notiñen Bazkun bat, aldiak batak bestiakin azteftu ta aldan ondoen erabagiteko; utsunak bete; itzen ikurpena eta esanguria tinkotu-idazkera bat jafi; izkelgiak bata be ezetsi barik eta alkafé geitu ta aberastuta baiño, orobatu; idaztiyak bildu, eta azkenez, izkera garbi, makezbako jakintz-lanetarako egoki ta erabilkoña, eusko-efien gaigafia, emon dagizkun.

» Gogo zabal batek eta ezetan bez berekoyak eragin beaf dauz iragiko dan Bazkunen antolakizuna, izakera ta bizkitza. Egiyari ta abertzaletasunari begira eritzi batzuk danen gain edozelan ipiñi nai barik, emongo dauskuz eztabaida bare ondoren, euzkerien aran aztefkariyak

» Asmo onek, euzko orori dagokiozalako, eztira esi beaf Bizkai egaletan. ¡Garaipen gixajoa geure efkiyan xedatuko bageunke bera! Gipuzkoa, Araba, Nafara ta Parantzeko 150.000 anayak entzungo dabe, orixe bai, geure deya eta ekafiko dauskue euren laguntza, gagozan eunkiyan bizi edo ilteko epaya aftuko daben asaben mintzari, zof yakon maitasunaz.

» Iraskunden eustazpiyak ixango dira:

» 1.ª Bizkaya, Gipuzkoa, Araba eta Nafaren Diputaziño eta Parantzeko euskeldunen ofdezkariden keriz ta babespian, irasten da Bazkunde bat ixenaz, euzkeria ta bere izkelgi oro adiratu, garbi-

tu, obetu, orobatu ta zabaltzeko. Bere erabakiyak, agintzaïen sorospen eta almena eltzen danaña, beaf-etsiko dira; eta agintzate oyek ukutzen daben euzkel-gaiz oroetan beragana zuzenduko dira.

» 2.ⁿ Ogei lagunek osotuko dabe Bazkandia eta izango dira Euzkadi'ko efki ta izkelgi gustiyen ofdezkariyak. Euzkeriaz lan ondoen egin daben euzko edo atzefitafak, euren zertzeldagaitik (biztokiya, efitasuna, t. a.) Bazkunde beftan bazkide egizkofak saftu ezin ba-dire, lagun omengafiak bezela ixentau leikioe Bazkundiak. Onek eztira izango ogeitik gora. Baita be jaften dira bazkide lankidiak, Bazkundiak aldunduta zeregin mugatu batzuk egiztuteko. Onexen jaftunduntzia, ofdaindua izango da, eta bere zenbakuna beaf dan beste.

» 3.ⁿ Iïian bein gitxienez batzauko da Bazkandia; eta Araudiyak tinkotn daben sariya emongo yake batzaldira datozanai.

» 4.ⁿ Jaften dira oraindik lagun, Lhande, Campion, Azkue, Agife, Afiandiaga, Bustintza, Etxalar, Eleizalde, Olabide, Belaustegigoitia, Basabe, Euzkelzale-Bazkunako bat, Eguzkitza, López Mendizabal, Ufkixo (Julio), Agefe (Iruñakua), eta Bayona'ko «Eskualduna»ren ofdezkari bat. Jaun ofek geftuko dabe Bazkundien Araudiya.

» 5.ⁿ Bein eratu ezkeru, bereztuko dau bere jaftokiya.

» 6.ⁿ 10.000 lauflekogaz uftian ufgaziko dau Bizkai-Diputaziñuak. Zefgaiti bafiya egin arte eralgi beaf dana, Ogasun-Batzofdiak bereztuko dau nundik atara.

» 7.ⁿ Asmo au ta beratzaz ezafiko dan erabakiya egiztuteko jakin erazoko jakoe, euren gogozko ta txindiz laguntza eskatzen yakoela, Euzkadi'ko beste Diputaziñoeri eta Parantze aldeko euzkeldunari.

» 8.ⁿ Diputaziño bakotxak aututen daben Diputadua saftu ta izango da nagusi Batzofde geflian, Bazkandia beaf dan lez jari arte.»

Bilbon Lotaziñeko 12.ⁿ - 1918. = Kosma Elgezabal'tafa. = Landaburu'taf Peli.» (1)

Bizkai'ko Aldundi efikoyak asmo edef ori oneritxi zuala esan beafik eztago ta onaftu zuan ageria beste Aldundien baimenaren eske Euskal Efiko Aldun guzieri bidali zien.

Saïl ospetsu oferi beste Aldundia'k egin zioten ongietofia, ufengo atalean ikusiko dezute.

(1) Ikus. *Boletín Oficial de la Provincia de Vizcaya*, martes 14 de Enero de 1919.

II Oñati'ko Batzara

Bizkai'ko Aldundi'an Elgezabal'ek bere gaia agertu afteraño Euskaltzaindi bat jaftzeko egin izan ziran indarketa guziak aŕgal, mee ta makal izan ziran. Ondoretsurik auxe baizik etzan izan. Ofegatik Euskaltzaindia egun artan jaio izan zala esan litzake.

Bilboko Aldundi'tik, Donostia, Gazteiz ta Iruña'ko Aldundietara asmo au zabaldu-ta, laurak erabaki zuten Oñati'ko Batzafera afloa eraman ta an txedea amaitzea. Goazen bada Oñati'ra ta an egin ziran lanak ikus ditzagun. (1).

(1) Esatera goazen gertakari geienen itufburua *Eusko Ikaskuntza'k* izen onekin bereztua dadukan eskutitz piŕoa da: «*Academia de la Lengua Vasca. Documentos que relacionados con su constitución se envían á la Diputación de Guipúzcoa, como consecuencia de lo actuado en la Sección de Lengua del Congreso de Estudios Vascos de Oñate y de las conclusiones en ella votadas*». Ogei-ta-iru idazti elkafi josiak dauzka ta AA izkiak axalean dakafzka.

1. Acta de las sesiones celebradas por la Sección de Lengua.
2. Proposición presentada por don Federico de Belaustegigoitia con su correspondiente copia á máquina.
3. Copia de la proposición presentada por Aran Mendi. (Copia).
4. Carta firmada por «un Congresista de Oñate» dirigida al Presidente de la Sección de Lengua.
5. Acta de la reunión celebrada por la Ponencia en 17 de Octubre de 1918.
6. Proyecto original manuscrito de Estatutos presentado por el Reverendo Padre Olabide.
7. Copia del mismo, escrito á máquina.
8. Traducción euskérica hecha por el R. P. Olabide del original del proyecto de Estatutos presentado por él, con su correspondiente copia á máquina.

Oñati'ko Batzara asi ta berealaxe Elgezabal'tar Kosme, Bizkai'ko aldunak, len-bai-len, Bilbo'n erabakiriko Euskaltzaindi oren a'loa mai gainean ja'rtzea eskatu zuan. Ira'ïaren 4'an Izkuntzaren Batzorderako izendatuak ziran jaunak, egikizun ori betetzeko, alka'rganatu ziran. Galdeak bi ataletan berezitzea laster erabaki zuten: lenik Elizti ike'rtze ta garbitzeari gero Izkuntza ya'ufi ta gordetzeari zegozkionak. (*Investigación y tutela del Euskera*).

Gregori MUJICA, ta URETA'tar Mikelek, Bizkai-ko Alduna'k, ortarako gai bat zuzendu-ta Gipuzkoa'ko aldundia'ri eska'ïni ziotela aitatu zuten, ta batzarkideak oar'tarazi zituzten Aldundi onek Oñati'ko Izkuntza-Batzordea a'loa bururatzeko lanaz arduratu zuala.

Biamonean ELEIZALDE'k Bizkai'ko Aldundia'ren gai ori

9. Nota de observaciones suscrita por don Luis de Eleizalde.
10. Proyecto de Estatutos publicado en la Prensa del País.
11. Correspondencia postal y telefónica dirigida por varios miembros de la Ponencia al Secretario señor Biziola.
12. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por don Severo de Altube, de Gernika.
13. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por don Luis de Arbeloa.
14. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por Fray Ruiz de Larrinaga, con carta de envío de don Domingo de Aguirre al señor Biziola.
15. Proposición de enmienda al Proyecto publicado, presentado por don José Domingo de Lloña, de Bilbao, con carta dirigida al Diputado provincial de Vizcaya don Hilario de Bilbao.
16. Acta de la reunión celebrada por la Ponencia el día 17 de Noviembre de 1918.
17. Cartas de los señores Aguirre, Eleizalde y Urreta, dando la conformidad al acta de la reunión última.
18. Nota de enmiendas y reparos á la redacción del Acta y nota para la Prensa, suscrita por don R. María de Azkue, con su correspondiente copia á máquina.
19. Carta del R. P. Olabide, dirigida al señor Biziola.
20. Carta del señor Eleizalde al señor Biziola, manifestando su conformidad con la opinión del P. Olabide.
21. Carta del P. Olabide al señor Biziola, preguntando en qué estado está el asunto de la Academia.
22. Carta del P. Olabide al señor Biziola, insistiendo sobre el pronto despacho del asunto.
23. Copia de la nota dada á la prensa diaria del País.

Txartel pilo onetatik atera ditugun xeetasunak izenmotz onekin ozkatuak dabiltz: *Docum AA. Eusk Ikask. n.º 1, 2, 3 t'abf.*

irakurri zuan ta gero beste befiren bat Baltza agufgari oferi itzalik emangabe zuzendu bear zala ezezki erakutsi zuan. (1).

Antonio OZAMIZ batzarikideak esan zuan: «Zuek, mai ofen aufian jafiak zaudetenak, zuek Euskera'ren argi garbiena zerate- nezkeru, ongi itzegiteko legeak erabaki itzazute ta gu zuen aburuari jafaituko gatzazkio.»

ELEIZALDE'k: «Ez. Lan aundi ortarako guk emen eztauzkagun indaf eta argiak beaf dira, afetaz bururatu bear dan afloa da-ta».

Garai ortan, mai buru zegoan Domingo AGIRE'k (Goian bego) galdetu zuan: «Euskera'ren ikef eta zaitzaiñe izan ditakean Baltza ori (oraindik izenik emango eztiogu) jafi dadin nai balimbadezute, autafkiz erabaki bear degu. ¿Onesten dezute?»

Autafkiak bildu-ta, guziak batean *baietz* erantzun zuten.

Gero Baltza edo Batzorde ark bere bi lan-motak nola bururatu- tuko zituan ikertu zuten.

ELGEZABAL egikizun oien aunditasunaz izutuxe zegoan eta bi Batzorde bakařka jafitzea eskatu zuan: Euskera zaindu ta gor- detzeko, bat: Euskera ikeřtzeko, bestea (2).

(1) «Este Congreso, á mi modo de ver, se encuentra en el caso de tributar á las Diputaciones un rendido homenaje de gratitud..... porque cuando todas las fuerzas estaban dispersas, cuando no se podía aspirar á una concurrencia unánime de pareceres, esas Diputaciones pensaban ya en este problema y dieron las bases para llegar á una solución..... Ahora bien, las circunstancias, felizmente, han cambiado para nuestro País. Hoy nos encontramos con esta reunión, con este Congreso de Oñate, que representa á las fuerzas culturales del País y no tengo duda que acerca de este punto cuanto sea resuelto por este Congreso sobre la creación del organismo á que aspiramos, será acogido favorablemente por las Diputaciones. De modo que la base primera que acabo de leer, responde perfectamente bien al estado de cosas anterior, ó sea á cuando las fuerzas estaban dispersas. Hoy que felizmente las circunstancias exteriores han cambiado para nuestro País, como he dicho antes, y nos encontramos reunidos para hallar soluciones prácticas, es evidente que esa base debe ser modificada. De modo que, á mi humilde entender, cuanto de esta reunión salga sobre la constitución del organismo á que nos referimos, abrigo la confianza de que será satisfactoriamente acogido por las Diputaciones». (*Docum. I. Eusk. Ikask. N.º 1, 5 de Septiembre*).

(2) «Si esa Sección [la lingüística], es por sí misma tan importante y trascendental, que requiere tanta suma de energías y dispendio de fuerzas espirituales y económicas, ¿cómo hemos de englobarla con otra que á mi juicio es de más urgencia, como la conservación del Euskera? Propongo que sean dos instituciones completamente distintas, una que ahora salga de aquí, la otra que se encargue del estudio filológico del Euskera, que sea como la Sección de Estudios Vascos». (*Docum. I. Eusk. Ikask. N.º 1, 5 de Septiembre*).

—«Niri, aldiz. erantzun zion ELEIZALDE'k Batzorde ortan bi lan-mota orietarako bial diran gizonak bildu ditezkeala deritzat. Jakintza uts-utsean, egunerozko beara begiratu gabe leporaño sañtuak bizi diranak badira: oyeri dagokie euskera ikeftzeko lana. Beste batzuk itzkuntza, ez bakañik hura ikeftzeko baña geienik gizonen artean gorde ta zabaltzeko, gogoan darabilte: oyexek Euskeraren zaiñ ta banatzaileak izango dirade ta guziok buru bakañ baten menpean dabiltzala sail osoagoa beteko dute.» (1).

Oñtan, gora beera, gelditu zan goiz artako lana.

Añatsaldean, Aita OLABIDE ta UÑETA ta ELEIZALDE'k, Euskaltzaindi beñfaren soñfaraudia landa zezakean batzorde bat izendatzea eskaiñi zuten, ta ortarako Uñeta, Elgezabal, Agife, Azkue, Olabide, Eleizalde ta Biziola aitatuak izan ziran. Jaun oyeri, amabost eguneko epearen bafuan, bere aburua edozeiñek ageñ zezakealarik, ta gero berak² izpañgingien bidez araudi gaia ezagutarañi lezaketela erabaki zan. Oñelaxe amaitu zan Oñati'ko Batzaña.

Esan izan zan bezala, lenengo amabost egunetan euskaltzale batzuk beren aburuak Batzordeari bialdu ziozkatzen. Eusko-Ikaskuntza'ren txarteletan oñelako iru idazti arkitu ditut. *Ara-Mendi, Un Congresista de Oñate* ta F. Belaustegigoitia'renak dira. (2).

Bere alde, Aita Olabidek Batzordearen izenean soñfaraudi-gai bat landu ta apaindu zuan, ta esandako epea amaitu zanean Laguneri eskaiñi zien. Orok, D. Agife ta Uñeta'z besteak, Bilbon bildu ziran uñilaren 17'an, ta Olabide'ren idazkia añetaz ta luzaro ikeftu-ondoan bi txede auek añtu zituzten: 1'na, Olabide'ren gaia aintzat artzea; 2'na, Euskal-Eñiko agerkarien bidez ezagutaraztea, iñork

(1) «Todos conocen á hombres que se interesan por la ciencia pura de la lingüística, sin pensar por nada en cuestiones de orden práctico: estos hombres son los que tienen preparado el espíritu para esta labor. Los demás, los apóstoles, los que no consideran la lingüística como un fin en sí misma, los que la consideran como un medio práctico (entre ellos estoy yo), son los que se encargarán de la labor que corresponde á la Sección B. Como son independientes no pueden dañarse mutuamente» (*Ibid.*).

(2) Emen ezin eman ditezke, baña aitatu degun *Eusko Ikaskuntza*'ren idazti piñoan añfki ditzaketzu (2, 3 ta 4'nak). Iruretatik luzeen eta onena azkena da. Egileak eskatutako erabaki guziak onañtuak ez izan-añen, Batzordeak lenik, ta gero Euskaltzaindia'k bere Araudian onetsi ta bildu dituzte.

ofetaz aburu befiren bat eman naiko bazuan, onembeste egunen buruan eldu-arazi zezan.

Softaraudi gai ori ikusi naiean dagoenak, *Euzkadi*'ren ufila'ko 24'eko zenbakian ikusi dezake. Euskaltzaindiak bi bider argitaratu du (1). Aren irakufleəri, zuzendubeaferzko gutxi gogoratu zitzaio- ten. Geienak, Euskaltzain nor izango zan ala etzan eritzia erakusten zutelarik. Severo de Altube, Luis de Añbeloa, Aita Ruiz de Lafina- ga O. F. M., ta Domingo de Llona'k gai ofetaz Baltzuari bere abu- rua agertu zioten. (2). Jaun orien idazkiak ikeftuz-gero, Bilbo'ko Aldundi jauregian bildu ziran azaro 17'an D. Agife, Azkue, A. Ola- bide, Eleizalde, Ufeta ta Biziola, ta batzuen gaiak onaftuz, beste- renak ukatuz, bere lana betiko zuzendu ta gogofu zuten. (3).

Orainarte, Oñati'n izendatu zituzten Batzordeko euskaltzaleak bere indaf bakaferz ari dira. Baña orain euskerari Detxepafer'k ziona bururatzeko ofdua eldu zayo:

Euskara! Euskara!
Ialgi adi kampa!

Sail aundi ortarako beaftzen duan laguntza indartsua gnon aur- kituko ote du? Ofa of Oñati'ko Batzafean sortutako Alkafasun ospetsu bat, eskua ematera etofiko zayona: *Eusko-Ikaskuntza*. Lagundi goreskafi onek bere gain aftu zuan Batzordeak zuzen- dutako araudi gaia, ta ori bere omenaren argiaz apaintzen zuelarik Aldundieri bialdu zioten. (4).

Egun gutxiren buruan lau Aldundiak erantzun zuten, bere ongi- naia txit agerian zerakuskatelarik: Bizkai'koak 1919'ko ofilaren 5'ean, (5), Araba'koak ta Napara'koak urte beraren irail. 2 ta 3'an (6), ta Gipuzkoa'koak iofail 11'an (7). Guziak onetsi zuten Eus- kaltzaindia'ren txedea ta *Eusko Ikaskuntza*'ri agindu zioten Arau-

(1) *Euskaltzaindiaren softarauak*. Estatutos de la Academia de la Lengua. Bilbao, Euzko Argitaldaria. 1920. 14 ofi. (7+7) in-16.

(2) *Eusk. Ikask.* AA. pii. 12, 13, 14, 15.

(3) *Antze*, 16.

(4) *Eusko-Ikaskuntza'ren Deia* agerkariaren l'n urteko 2 gafen zenba- kian Baltza oftako jaunak aldundieri idatzitako gutun edefa irakuf dezakezu: «*Escrito presentado por la Sociedad á las Diputaciones*» (p. 11).

(5) *Eusk. Ikask.* pii. AB. 2.

(6) *Antze*, 3, 4.

(7) *Antze*, 1.

diak aitaturiko gizonak bil zitzan ta orien bidez Euskaltzaiñ be-
fiak izendatu-ta, izkeltzaindia azkenez jañi zezan.

Irailaren 11'gafenean *Eusko Ikaskuntza*'k deitu zituan aflo orta-
rako Donosti'ko Aldundi jauregira Oñati'n izendatuak izan ziran lau
Euskaltzaiñ lenak: Azkue, Campion, Eleizalde ta Urkijo jaunak,
ta oriekin batean, *Jaungoiko-zale*, *Euzko-Deia*, *Jesusen Biotza-*
ren Deia, *Irugarengo Prantziskotaña*, *Euskal-Eria*, *Euskal-*
Efiaren Alde, *Euskal-Esnalea*, *Revista Internacional de los*
Estudios Vascos ta Bayona'ko *Eskualduna* deritzen agerkariak
bialdutako autesleak. (1).

Esan zioten egun eta tokian bateratu ziran, ta an erabaki zute-
na emen, oso osorik, érderaz *Eusko-Ikaskuntza*'ren idazki-zaiñak
jafi zuan bezela, daka'rgu:

A las tres de la tarde del día 21 de Septiembre de 1919, se reunieron en el Palacio de la Diputación de Guipúzcoa, previa citación hecha por la «Sociedad de Estudios Vascos», las personas á quienes, según el «Capítulo adicional» del proyecto elaborado por la ponencia que se designó en el Congreso de Oñate para organizar la Academia de la Lengua Vasca, correspondía la elección de los Académicos numerarios que habían de componerla. Asistían en tal concepto los señores don Resurrección María de Azkue, don Arturo Campión, don Luis de Eleizalde y don Julio de Urquijo, nombrados ya Académicos en el documento mencionado; y entre los compromisarios que, conjuntamente con aquéllos, habían de hacer la elección de los restantes, los señores don Carmelo Echegaray en representación de la «Revista Internacional de Estudios Vascos», doctor Pierre Broussain del «Eskualduna» de Bayona, don Domingo de Aguirre de «Euskal-Esnalea», R. P. Fray Dámaso de Inza de «Irugarrengo Prantziskotarra», don Cirilo de Arzubiaga de «Jaungoiko-Zale» y de «Jesusen Biotzaren Deya», cuyos dos votos estaba autorizado á emitir, don Toribio Alzaga de «Euskal-Erria» y don Gregorio Mujica de «Euskal-erriaren alde». A petición de los reunidos actuaron de Presidente don Julián Elorza y de Secretario don Angel de Apraiz, que desempeñan los mismos cargos en la Sociedad de Estudios Vascos, suscribiendo por tal motivo la presente acta.

Después de un saludo del Presidente señor Elorza en idioma vasco, lo mismo que las deliberaciones y votación que siguieron después, dió lectura el Secretario al referido proyecto de Estatutos con las adiciones aceptadas por la Ponencia antedicha. Fueron también leídos los acuerdos de la Sociedad de Estudios Vascos en la reunión de su Junta Permanente de 3 de Marzo último, relativos á la misma Academia y la comunicación que en su consecuencia dirigió á las Diputaciones Vascas, recabando la aprobación de tal proyecto y las respuestas favorables que se habían logrado de las cuatro Diputaciones.

(1) *Eusk. Ikask* piñ. AB. 5.

Hubo amplia deliberación para proceder á la votación de las personas que habían de ser designadas para ocupar las ocho vacantes de Académicos numerarios; y por unanimidad resultaron elegidos los señores don Domingo de Aguirre, Mr. Pierre Broussain, Mr. l'Abbé Adema, don Ramón Inzagaray, don José de Agerre, don Juan Bautista de Eguzquiza y R. P. Raimundo de Olabide, suscitándose luego discusión acerca de si el único punto que quedaba vacante lo había de ocupar un suletino ó un vizcaino. Y al ver la primera opinión de la mayoría de los reunidos, pues únicamente apoyó la segunda con su voto el señor Eleizalde, quien adujo en favor de la misma la razón del escaso cultivo literario que hoy alcanza el dialecto hablado en la región de Zuberoa, se trató de designar la persona de ésta que había de elegirse; acordándose por unanimidad también que lo fuera el R. P. Pierre Lhande.

Se cambiaron impresiones acerca de los lugares de residencia de la Academia y para la celebración de sus sesiones; lo cual del mismo modo que la periodicidad de éstas y otros particulares, decidieron los reunidos queden para la resolución de la Academia una vez constituída con sus doce miembros numerarios, á quienes se acordó que don Arturo Campión y los firmantes de esta acta notificasen su nombramiento, convocándoles para la próxima reunión, que se celebrará el día 5 de Octubre, á las diez de la mañana, en el mismo local de la Diputación de Guipúzcoa.

San Sebastián 5 de Octubre de 1919.

*El Presidente de la Sociedad
de Estudios Vascos y de la reunión,*
JULIÁN ELORZA.

El Secretario de las mismas,
ANGEL DE APRAIZ.

Batzař onekin amaitu ta osotu zan *Euskaltzaindia*'ren sařla ta *Eusko-Ikaskuntza*'k izkeltzaiņ befieri autarķi omenezkoa jakiņ-erazten ziotelarik deitu zitřan, irařlaren 21'erako, Donostia'ko Aldunditegira, an beren lenbiziko batzařa izan zezaten.
